

עמותת להב
לקידום הערכים בחברה

משרד החינוך
מינהל חברה ונוער
תחום קידום נוער

חוברת הפעלות וסרטים מס' 4 מהסדרה "קולנוער" - נוער יוצר סרטים "קולנוער"

הסרטים המופיעים בחוברת:

"בכפכים" - היחידה לקידום נוער, נהריה

"סמוך עלי" - היחידה לקידום נוער, אור יהודה

"גוונים" - היחידה לקידום נוער והפוך על הפוך, עכו

"בצעדים קטנים" - מועדון איבצן, קריית גת

"קומדיה בשחור לבן" - מרכז הפוך על הפוך, קריית גת

"נוק אאוט" - היחידה לקידום נוער, שדרות

"התעוררות" - היחידה לקידום נוער, כרמיאל

"שלום שבת שלום" - היחידה לקידום נוער, אלון שבות

"סוכר" - היחידה לקידום נוער, נתניה

אייר תשס"ח - מאי 2008

עריכה: ד"ר אילן שמש
כתיבה: ד"ר אילן שמש, שרונה אסלמן לבינגר ועמלי ביגלאיזן
עריכה לשונית: אמנון ששון
ליווי: כרמלה אפסקר, עמליה לואין
עיצוב גרפי: שושנה שחר, מקבוצת "סקורפיו 88"
תקליטור: סקורפיו 88
הוצאה לאור: מחלקת הפרסומים, משרד החינוך

תוכן העניינים

5	פתח דבר
6	"קולנוער" – נוער יוצר סרטים
12	הנחיות למנחה
14	תדריכי הפעלות לסרטים:
15	בכפכים (היחידה לקידום נוער, נהריה)
16	סמוך עלי (היחידה לקידום נוער, אור יהודה)
17	גוונים (היחידה לקידום נוער ומרכז הפוך על הפוך, עכו)
18	בצעדים קטנים (מועדון איבצן, קריית גת)
19	קומדיה בשחור ולבן (מרכז הפוך על הפוך, קריית גת)
20	נוק אאוט (היחידה לקידום נוער, שדרות)
21	התעוררות (היחידה לקידום נוער, כרמיאל)
22	שלום שבת שלום (היחידה לקידום נוער, אלון שבות)
23	סוכר (היחידה לקידום נוער, נתניה)

פתח דבר

"קולנוער - נוער יוצר סרטים" הינו פרויקט ייחודי שנועד להעניק לבני נוער מנותקים ולבני נוער בסיכון הזדמנות נוספת לגלות את כוחותיהם, לבטא את עולמם וחלומותיהם ולמצוא ערוץ תקשורת חדש שיכול לסייע להם במסעם האישי חזרה אל המעגל החברתי-קהילתי הנורמטיבי של בני גילם.

מדי שנה לוקחות חלק בפרויקט קבוצות של בני נוער המטופלים במסגרות קידום נוער ביישובים שונים בארץ. בני נוער אלו באים מכל מגזרי התרבות של החברה הישראלית: עולים מחבר המדינות, עולים מאתיופיה, נוער מהמגזר הערבי, נוער מהמגזר הדתי-לאומי וכמובן נוער יהודי ותיק.

הפרויקט מגיע לשיאו בהקרנה חגיגית בסינמטק בתל-אביב. ביום זה מוקרנים בזה אחר זה הסרטים אשר הופקו על ידי קבוצות הנוער השונות. סרטים אלו מהווים מסמך תיעודי מרתק של החברה הישראלית כפי שהיא משתקפת בעיניהם של בני הנוער המשתתפים בפרויקט.

אני ממליץ לעובדי קידום נוער, למורים ולמחנכים להשתמש בסרטים ובתדריכים שבחוברת בעבודתם עם תלמידים ובני נוער.

ברכות חמות לכל העוסקים במלאכה שאלו הן תוצאותיה.

חיים להב
מנהל תחום קידום נוער

"קולנוער" - נוער יוצרים סרטים

ההתחלה

פרויקט "קולנוער" נולד מתוך שיתוף פעולה בין עמותת להב - לקידום הערכים בחברה לבין עמותת אשלים, ארגון הג'וינט, משרד החינוך - מינהל חברה ונוער, תחום קידום נוער והרשויות המקומיות. יוזמה זו הולידה פרויקט ייחודי המיועד לבני נוער שנפלטו ממסגרות חינוכיות - "נוער מנותק" ו"נוער בסיכון".

"קולנוער" נוצר מתוך חזון משותף להגיע לנערים אלה, להעניק להם הזדמנות נוספת לגילוי עצמי, להשבת האמון בעצמם ובמערכת שממנה נפלטו. זאת מתוך תקווה כי הפעילות במסגרת הפרויקט תאפשר להם למצוא ערוץ תקשורת נוסף ושונה, שיסייע בידם, ולו מעט, במסעם האישי.

תפיסת הפרויקט היא כיחידה של פעילות מתמשכת. "קולנוער" מהווה נדבך נוסף בעבודתן של קבוצות, אשר משתתפות בפרויקט לאחר תהליך הכנה ראשוני, והן ממשיכות בהטמעת הישגיו עם סיומו.

תהליכי ההעצמה אשר הקבוצות חוות בפרויקט, מסייעים למסיימי הפרויקט להוות מודלים חיוביים לעשייה, יצירה והשתייכות בקרב בני נוער נוספים. לא אחת הם משתלבים בפעילויות המשך במרכז, יוזמים ומקדמים פרויקטים חברתיים יצירתיים נוספים.

הפעילות בפרויקט

במסגרת הפעילות ב"קולנוער" מגיעים שני מנחים מטעם צוות עמותת להב אל היישוב: מדריך/ה מקצועי/ת מהתחום הטיפולי-דרמטי ובמאי/ת קולנוע מקצועית. בכל יישוב מתגבשת קבוצה בת 15-20 חברים. הקבוצה פועלת בליווי צוות מנחי עמותת להב בשיתוף עם מדריך מקומי מטעם המרכז במפגשים שבועיים בשני מישורים: פעילות חברתית-טיפולית דרך העלאת משחקי תפקידים ואימפרוביזציות, ופעילות קולנועית באמצעות שימוש בשפה ובכלים הקולנועיים. חוויית היצירה שנוצרת על ידי שילוב הכלי הדרמטי והכלי הקולנועי מהווה כלי עזר חשוב עבור בני נוער אשר לא גילו עדיין את מלוא הכוחות והיכולות הטמונים בהם.

מתוך התכנים האישיים של חברי הקבוצה העולים במפגשים, מתגבש סיפור מרכזי. בעזרת עבודה משותפת הסיפור מעובד לתסריט. את התסריט הגמור הופכים לסרט עלילתי קצר באיכות שידור. בעת הפקת הסרט בני הנוער ממלאים את מרבית תפקידי ההפקה והמשחק, בליווי הצוות המקצועי של עמותת להב. ימי הצילום הנם ארוכים ואינטנסיביים, משעות הבוקר המוקדמות עד שעות הלילה המאוחרות. צוות צילום מקצועי מתלווה אל הקבוצה: צלם, עוזר צלם, סאונדמן, מפיק בפועל ומנחי הקבוצה. הקבוצה מתבוננת בסקרנות רבה באופן העבודה, בני הנוער מציצים במוניטור ומקבלים מושג לגבי בימוי ומשחק מול מצלמה. כשחקנים, הם מגלים את המורכבות בצילום סצנה פשוטה אחת, המצולמת מזוויות רבות שוב ושוב עד לשביעות רצון הבמאי. הם חדורי גאווה לנוכח העניין הרב המופנה אליהם, הן מצוות הצילום והן מצד תושבי השכונה המגיעים למוקד ההתרחשות. בתום הצילומים, הקבוצה ממשיכה את פעילותה עם עובד קידום הנוער המקומי במטרה לאפשר לקבוצה המשך עשייה המתבקש לאור הפיכתה לקבוצת משימה מגובשת אשר נכונה להתמודד עם אתגרים נוספים.

המפגש האחרון מתקיים בסינמטק תל אביב שאליו מגיעים הקבוצות, עובדי קידום נוער ברשויות המקומיות, צוות עמותת להב ואורחים נוספים להקרנה חגיגית של סרטי פרויקט "קולנוער". כל הקבוצות מכל רחבי הארץ נאספות לקראת ההקרנה החגיגית והמרגשת על המסך הגדול. במעמד זה ניתן לחוש בגאווה הגדולה, בתחושת הייחודיות, השיתוף וההשתייכות של בני הנוער שהשתתפו בפרויקט. זהו רגע בו "המקום שלי", "השכונה שלי", הנפשות הפועלות בסיפור חיי, בנוף ילדותי ובגרותי, יוצאים החוצה אל העולם הגדול. הסרט, המהווה תעודת זהות קבוצתית, פוגש בזהויות אחרות, נושא אחד נושק למשנהו, ואט אט בפסיפס של מקומות, תרבויות, קונפליקטים, דמויות, חלומות ומכאובים נוצרת תמונה שלמה, המשקפת את פני החברה שלנו, על חולשותיה וכוחותיה כפי שהיא נתפסת מבעד לעדשת המתבונן.

"קולנוער" – המעגל הקולנועי

במסגרת פרויקט "קולנוער" בני הנוער נחשפים לכלי עכשווי ומושך, המאפשר להם לבטא את עולמם וחלומותיהם, את צורכיהם, את תפיסתם, את סביבתם ואת "האני" שלהם. כל זאת מנקודת מבט אישית, דרך עינית המצלמה. ערך נוסף של היצירה הקולנועית הוא המעבר של בני הנוער מצרכנות פאסיבית של קולנוע

וטלוויזיה להתנסות אקטיבית, תוך היכרות עם כוחותיהם היצירתיים בתחומי ההפקה השונים. היצירה הקולנועית מאפשרת לבני הנוער למצוא דמיון ועושר פנימי ויכולות עשייה בתחומים שונים, שלא מצאו עד כה ביטוי והכרה במסגרות חייהם השונות.

הצד הקולנועי בפרויקט מספק שתי זוויות שונות: האחת מאפשרת תיעוד תהליכי העבודה על ידי בני הנוער בעזרת המצלמה. כל מפגש מתחיל בהתבוננות בחומר המצולם. בזווית זו המצלמה מתפקדת כמראה, המשקפת לנערים את עצמם ואת הקבוצה הגדולה. המצלמה מעניקה לבני הנוער שיקוף אובייקטיבי ודרך ליצירת דיוקן עצמי שמאפשר התבוננות עצמית נטולת כל עיוות או שיפוט ערכי.

הזווית השנייה היא, כמובן, הפקת הסרט עצמו. במהלך המפגשים בני הנוער מגבשים תסריט ועורכים את ההכנות להפקה: ליהוק, חזרות, בחירת אתרי צילום, וממלאים פונקציות מקצועיות כמו משחק, עוזרי צלם ובמאי, מאפרים ומלבישים, יחד עם צוות מקצועי נוסף (צלם, עוזר הפקה, מקליט ומפיקה בפועל) של עמותת להב. זהו שלב שבו עומדים בני הנוער על חשיבותה של עבודת צוות והם מתנסים בשכלול דרכי הבעה מילוליות ולא מילוליות, שיתוף פעולה וחלוקת תפקידים, עמידה בלוחות זמנים, יחד עם שאלות העולות מכך, כמו היכולת לתמוך ולהיתמך, נתינת האמון באחר וההתמודדות האישית בתוך מסגרת בעלת יעדים מובנים.

"קולנוער" – המעגל הטיפולי

במפגשי "קולנוער" העבודה הדרמטית מתמקדת באימפרוביזציות של אירועים ומצבים אישיים מחיי בני הנוער – על פי בחירתם. הדרמה מאפשרת נגיעות ראשונות בחומר הגלם: לישה, עיצוב ובדיקת טווח גמישותם של החומרים האישיים. ככל שהחשש הראשוני של המשתתפים יורד ומפנה את מקומו לזרימה הטבעית, מתאפשר לנערים ולנערות להתנסות במשחקי אימפרוביזציה שונים שוב ושוב ולעצב את המציאות הבימתית כראות עיניהם.

תיעוד האימפרוביזציות הללו והניתוח שלהן מאפשרים התבוננות בתהליך כולו. החוויה היא של תנועה והתפתחות, אשר עשויה לסייע למי שחוה את עצמו ואת חייו בנקודת קיפאון סטאטית ללא כל סיכוי לשינוי.

חיפוש הסיפור, המחזתו והסרטתו מביאים להתמודדות אקטיבית עם מצוקות קיימות, ומולידים דרכי פעולה ליצירת שינוי. חשיפתו של הסרט הקבוצתי לקהילה ומשם הלאה, נותנת משקל לבעיה שאיתה מתמודדת הקבוצה.

העצמה אישית מתאפשרת דרך הכלי הדרמטי והפסיכו-דרמטי. טכניקות פסיכו-דרמטיות מסייעות לנערים לנוע על פני טווח תפקידים רחב. הם יכולים להתבונן בסיטואציה נתונה בחייהם ולבחון אותה מזוויות שונות, ובכל פעם הם ממלאים תפקיד אחר ובוחנים תגובות שונות למצב הקיים. יצירת מרחב התנסויות, הנטול כל שיפוט ערכי, מאפשרת העלאת תכנים אותנטיים יומיומיים: סטריאוטיפים, דילמות וקונפליקטים שונים, לצד חלומות ופנטזיות. התנועה בין ההווה העכשווית לבין עידוד להתבוננות עתידית, מאפשרת התחברות למשאבים פנימיים חיוביים, גילוי אמפטיה, מציאת חזון או יעד אישי וחתירה למימוש.

"קולנוער" – המעגל החברתי-קהילתי

המעגל החברתי-קהילתי הוא המעגל השניוני של פעילות הפרויקט. הסיפורים שמהם מורכבים הסרטים המופקים בפרויקט משלבים פיסות חיים רבות מתוך עולמם של בני נוער בסיכון החיים בחברה הישראלית.

הנושאים שבהם עוסקים הסרטים משותפים לבני נוער רבים והם משמשים מרחב הזדהות והתייחסות לאחרים. עולמם מייצג את "החצר האחורית" העכשווית של החברה הישראלית.

"קולנוער" מהווה מסמך תיעודי מרתק של ישראל, כפי שהיא משתקפת מפניהם של שחקנים, שאינם מקצועיים, אך הם מוכשרים ואמיצים מספיק כדי לחשוף את עולמם בפני כל. בעזרתם, ובסיוע אנשי צוות הפקה מקצועיים ומנוסים, מתקיימת הפקה המקיימת איכויות עבודה גם בהיבט הקולנועי.

פרויקט "קולנוער" הפיק עד עתה 40 סרטים קצרים במקומות שונים בארץ. פסיפס הדמויות והנושאים שבהם עסק הפרויקט מאפשר כיום להעלות נושאים רבים ורגישים בפני בני נוער וקהילות, ולהיעזר בהם על מנת לבחון את הנושאים הללו.

הממד הוויזואלי, כפי שהוא בא לידי ביטוי בסרטים, מאפשר לדון בנושאים כואבים באופן שלא התאפשר עד היום בשל הכחשה, טבואים, בושה ומסורת.

מעגלי ההשפעה המתרחבים של הסרטים מאפשרים לקיים באמצעותם דיונים ונגיעות במגוון קונפליקטים המאפיינים את גיל הנעורים וחברות מסורתיות.

בקהילות שבהן מתקיים הפרויקט, התהליך יוצר התמקדות מחודשת בבעיות, שראו לעתים בלתי פתירות. עצם הצגת הנושא בקהילה רותמת מעגלי השפעה

וטיפול נוספים ומאפשרת מרחבי פתרון חדשים. הצלחתו של כל תהליך ותהליך ביישובים השונים, אשר בהם התקיים הפרויקט, קשורה באופן ישיר לקיומם של שותפים בתוך הקהילות שבהן פעל פרויקט "קולנוער". במקומות שבהם הצלחנו לחבר אנשים לרעיון ולרוח הפרויקט, נולדו הפריה מבורכת ויכולת עיבוד לתהליכים שאותם הניע הפרויקט, שיישמו את הצלחתו והרחיבו את מעגלי השפעתו.

"קולנוער" – המעגל הכלל ארצי

מעבר להמשכיות הפרויקט בכל אחד ואחד מהיישובים שבהם הוא התקיים, לפרויקט "קולנוער" מעגל השפעה נוסף. הסרטים אשר נעשו בפרויקט, יחד עם הידע והניסיון שנצברו במהלך שש שנות פעילותו, משמשים עשרות ארגונים, מוסדות לימוד ועמותות מכל רחבי הארץ. הסרטים לבדם, או יחד עם הרצאות וסדנאות, משמשים לימי עיון והדרכה בנושאים הרבים אשר עולים בסרטי הפרויקט. כך ניתן לראות שימוש והפצה של הסרטים ביישובים שבהם נעשו, אך גם בארגונים כמו צה"ל, אלטרנטיב, אל"י, אוניברסיטת בר אילן, האגודה לשלום הילד ועוד. צוות עמותת להב – לקידום הערכים בחברה מארגן מצגות, ימי עיון וסדנאות לימוד, בפני קהלים מקצועיים שונים העוסקים בילדים ובני נוער, בטיפול ובהנחיה. מפגשים אלו מאפשרים היכרות מעמיקה עם עולמם של בני נוער בסיכון ועם דרך טיפול חדשנית בהם. פעילויות אלו תורמות להרחבת מעגלי ההשפעה של הפרויקט לכלל הארץ.

מביטים לאחור, להווה ולעתיד

"קולנוער" מצדיע לשבע שנות פעילות יוצרת. 41 קבוצות פעלו בכ-30 רשויות מקומיות. התוצרים המרגשים והאיכותיים משקפים עבודה תהליכית מאתגרת בה חברו יחדיו בני נוער ואנשי מקצוע, ליצירת סרטים אישיים. כל סרט הינו טביעת חותם אישית של הנוף המקומי בו הוא נוצר, כל יצירה מהווה אספקלריה חברתית של תרבות, מנהגים ושפה. הסרטים כמארג כולל מעניקים למתבונן הזדמנות ייחודית להכיר את בני הנוער בארץ ואת המתרחש בעולמם הפנימי והחיצוני. זוהי תמונת מצב עכשווית ובראיה עתידית, אף היסטורית.

התכנים עמם מתמודדים הסרטים הם אישיים. אלו הם סיפורי הבית, הרחוב, השכונה, הדמויות שבמרכז ודמויות שבשוליים. המצבים המשתקפים בסרטים לקוחים לרוב משגרת היום יום. הפרויקט נותן במה לדרמה האנושית הפשוטה,

לפחדים וחרדות, לחלומות ולפנטזיות. כל קבוצה נגעה בגרעין המשותף לכל חברה, וליכדה דרכו אמירה חברתית. הסרטים מבטאים התמודדות עם מקום, תרבות, השפעות חברתיות וכן הלאה. הם משמעותיים, בין היתר, גם ביכולתם לאפשר פתח לתקשורת מחודשת עם בני הנוער, ולשיח חברתי בעקבות בחירת התכנים ואופן הצגתם. הסרט כתוצר נצחי יעשה דרכו אל רבים אחרים במקומות שונים בארץ ובחו"ל ויאפשר בכך לקבוצה הקטנה אשר עבדה באופן אינטנסיבי ואינטימי להגיע רחוק ככל האפשר, להשמיע את קולה ולהטביע את חותמה האישי והחברתי.

הפסיפס הרבגוני שעומד מולנו, טומן בחובו עשרות סיפורים אישיים, נגיעות קטנות ואינטימיות, המבטאים תהליכי העצמה משמעותיים. בכל קבוצה ניתן להאיר על תהליכים מרתקים ברמת הדינאמיקה הקבוצתית וברמת ההתפתחות האישית. לא פעם נוכחנו בסיפורי הצלחה מרגשים: נערים ונערות אשר דרך הפרויקט המשיכו ללמוד משחק, או לחלופין הצטרפו למסגרות לימודיות אחרות, לצד קבוצות אשר המשיכו לפעול גם לאחר הפרויקט, התלכדו לעשייה משמעותית נוספת, לעתים סביב סרט חדש, לעתים סביב קבוצות מנהיגות, או להעלאת הצגות, כשהם ממשיכים את הקשר עם הקהילה.

העבודה המשותפת הייתה מורכבת, על העליות והמורדות, על רגעי המשבר ועל רגעי התנופה. אנו מודים היום לכל אותם מקומות שבהם התארחנו ולכל אותם בני נוער אשר הייתה לנו הזכות להכיר אותם, להתוודע לעולמם ולעבוד עמם במסגרת פרויקט "קולנוער".

אנו תקווה כי בכל פינה בה יצרנו ביחד, התרגשנו, הרגשנו והתחברנו – נטענו זרעים של אמונה – אמונה מחודשת במסגרת, כמאפשרת ומכילה, ואמונה ביכולות האישיות ובעוצמות הפנימיות כמנוף אמיתי לצמיחה רוחנית.

הנחיות למנחה

צפייה בסרט משמשת גורם מזמן לדיון במגוון נושאים. נושאים אלה לקוחים מעולמם ומסיפוריהם של בני נוער, ומעסיקים אותם בגיל ההתבגרות. הפעילות בעקבות הסרט מאפשרת לדון בנושאים רגישים וכאובים אלו, ומאחר שלכאורה הדיון אינו נוגע לצופים בסרט אלא לגיבורי העלילה, הוא מקל עליהם לומר את אשר עם לבם. לפניכם מגוון מתודות שניתן לעשות בהן שימוש.

מתודות

לפני הצפייה:

לפני הקרנת הסרט ניתן להציג בפני המשתתפים את נושא הסרט או את שם הסרט ולשאול מה לדעתם תהיה עלילת הסרט, אילו בעיות צפויות בעלילה וכד'.

בתום הצפייה:

שאלות מנחות כלליות (לשאלות ספציפיות ראו בתדריך לכל סרט):

- עם מה התחברתי / לא התחברתי בסרט (סיפור, דמות, קווי עלילה)?
- לו אני הייתי מתמודד עם בעיה זו, כיצד אני הייתי בוחר לספר את הסיפור? האם הייתי מספר אותו אחרת?
- אילו שאלות הייתם רוצים לשאול את בסרט?
- איזה שינוי בפעולה או בתגובה היה משנה את מהלך העלילה?
- האם הופתעתם מאופן השתלשלות העניינים בעלילה?
- מה אתם חושבים/מרגישים ביחס לבחירות של הגיבור/ה?
- האם שיניתם את דעתכם בנוגע לסרט בעקבות הצפייה?

1. התייחסות לדמויות

- נקודת מפנה בחיי הגיבור.
- נקודת מפנה בחיים שלכם – או בחיים של מישהו אחר שאתם מכירים.
- לאילו פעולות שביצעו הדמויות אתם מסכימים?
- לאילו פעולות אתם מתנגדים?
- איך הייתם נוהגים במקום הגיבור?

2. משחקי תפקידים

- מחשבות מדברות בקול רם: ליצור משחק תפקידים המשחזר שיחה בין שתי דמויות, כאשר את תפקידה של כל דמות ממלאים שני משתתפים – האחד מייצג את הדמות והשני מייצג את עולמה הפנימי (מה הדמות מרגישה וחושבת). את הדיאלוג הגלוי מקיימים שני משתתפים והשניים האחרים מנהלים את הדיאלוג הסמוי.
- משחק תפקידים של דמויות בכיוונים שהמשתתפים רוצים להוביל את העלילה.
- ניתן לתת לשני משתתפים לגלם שתי דמויות שונות ואז לבקש מהם להחליף ביניהם את הדמויות שהם מגלמים.

3. הפעלת הדמיון

- "להוסיף" דמויות שאינן מופיעות בסרט ולברר מה עמדתן בנושאים השונים.
- איך אני הייתי בוחר לסיים? איזו נקודת מפנה אחרת אני הייתי יוצר ומדוע?
- לספר את העלילה מזווית ראייה של גיבורים אחרים.
- לייעץ לגיבורים בנקודות מסוימות בעלילה מה עליהם לעשות.

4. עולם המוזיקה

- האם המוזיקה שירתה את המטרות השונות בכל סצנה בסרט?
- איזו מוזיקה הייתם מצרפים לסרט?
- באילו נקודות בעלילה?
- מה מביעה המוזיקה?

5. עולם המציאות של כל אחד מאיתנו

- האם ההתרחשויות שבסרט קרו גם בחיי מישהו מכם?
- האם דמות בסרט הזכירה לכם דמות שאתם מכירים? מה הדמיון? מה השוני?

6. התנגשות ערכית/מוסרית

מרבית הסרטים מעלים דילמה ערכית/מוסרית הנוגעת לחיי בני הנוער. מהן ההתלבטויות או הדילמות העומדות לפני כל אחד מן הגיבורים בסרט? האם ישנם ערכים חשובים יותר מאחרים? האם יש ערכים שהם תמיד "צודקים"?

תדריכי הפעלות לסרטים

מתוך נייר עמדה של משרד החינוך, המזכירות הפדגוגית, הפיקוח על הוראת התקשורת והקולנוע

הפרח הוא כלי לניתוח טקסטים של מדיה (בעיקר טקסטים קולנועיים וטלוויזיוניים). הוא פותח על ידי גבי' הלגה קלר, תיאורטיקנית ואשת חינוך בתחום הקולנוע. הסברים אודות הכלי והצעות דידקטיות לשימוש בכלי ניתן למצוא בספר ה: קלר, ה. (1995). לדעת לצפות, חלק שני: היבטים מתודיים בחינוך לצפייה, ירושלים.

מה ראיתי? מה שמעתי? ומה גרם לי להגיב?

1. מה ראיתי ושמעתי?
מה הרגשתי?

- התרשמות ראשונה
- היזכרות חלקית
- השערות
- אינטואיטיביות
- פירוש ספונטני

2. מה גרם לי להגיב?

- ניתוח טקסטים וזיהוי רכיבי השפה
- הבנת הקשר בין צורה לתוכן
- הקניית מודעות להשפעה הפסיכולוגית של צריכת הטקסט

3. כיצד מעבדים את נתוני ההתרשמות?

- היכרות עם התייחסות תיאורטית לאמצעי התקשורת
- התייחסות הביקורת לאמנות הקולנוע וליצירה הטלוויזיונית
- שיטות שונות בפענוח טקסט

4. מהם המסרים שהועברו?

- מודעות לקיום מסר גלוי ומסר סמוי
- זיהוי היבטים אידיאולוגיים בעיבוד המסר וניצולם להעברת ערכים חברתיים
- הקניית מודעות לקשר בין תנאי הפקה ובין אופי ותוכן המסר

5. מהן המסקנות?

- מודעות למשמעויות חברתיות ותרבותיות
- מודעות ליחסי גומלין בין קהל ואמצעי התקשורת ביצירת דפוסי חשיבה
- הכרה בצורך לגבש הרגלי צריכה של שיפוט וביקורת

בנכפיים

(היחידה לקידום נוער, נהריה)

תקציר הסרט

נועה, "חולת נעליים", חייבת לקנות מגפיים שראתה לקראת דייט חשוב בתל אביב, עם בחור שפגשה רק באינטרנט. איילת שוב רבה עם אמא שלה, והיא חייבת לנסוע להתנחם בזרועות חברה החייל. מיקי ואסי צריכים להיפרד, כי אסי עוזב את נהריה. שלושה סיפורים נפגשים בתחנת הרכבת, מלמדים שגם כשאתה רוצה לעזוב את נהריה, נהריה לא תמיד רוצה לעזוב אותך.

מילות מפתח:

משפחה, סטריאוטיפים, הזדמנות שנייה, חברות, צרכנות, בקשת סליחה.

נושאים מרכזיים:

- התמודדות עם מעבר למקום מגורים חדש.
- עולם הצרכנות והשפעתו על בני נוער.
- יחסי חברות וחיזור.

שאלות לדיון:

- אילו דברים קניתם לאחרונה, שאינכם צריכים או אינכם משתמשים בהם?
- מדוע קניתם אותם? מאיזה צורך פנימי/חיצוני נבעה הרכישה?
- מה קשה כל כך בפרידה ממקום מגורים?
- מה מסמל עבורכם מקום המגורים הנוכחי שלכם? אילו רגשות יש לכם כלפי

- השכונה שלכם? האם הייתם מעוניינים לשנות מקום, ומדוע?
- מה דעתכם על הדרך שאסי מבטא את אהבתו למיקו?
 - מהן הדרכים הקיימות לביטויי אהבה שאתם מכירים? מהם הביטויים הלגיטימיים ומהם הביטויים הלא לגיטימיים?
 - מהי לדעתכם השפעת החברים על החיים שלכם בכלל? או בגיל ההתבגרות?

הצעה לפעילות:

לדון בקושי שבפרידות ובתפקיד החברים בהתגברות על הקושי. רצוי לברר במי ניתן להיעזר, ולשלב פעילות במשחקי תפקידים מובנים: דיאלוג בין דמויות מעולם הסרט, או לחלופין מעולמם של הצופים בסרט. כל שאלה שעוררה בקבוצה עניין מהותי ראויה להמשך פיתוח והמחשה דרך הכלי הדרמטי ובכלל.

סמוך עלי

(היחידה לקידום נוער, אור יהודה)

תקציר הסרט

חיים ומומו רוצים לשיר בטברנה, אבל סכסוך ישן מפריד ביניהם ולא מאפשר להם לשיר ביחד. נועם ועידן מתחרים על אותו מקום עבודה, אבל נראה שנועם זקוק לו יותר. תומר לוקח בהשאלה מכונת מדן, כדי לצאת עם רינת. הוא מבטיח לשמור על המכונת מכל משמר, אך אז היא נעלמת. שלושה סיפורים של חברות ואחריות, מצטלבים בטברנה באור יהודה ועוסקים בשאלה: האם יש על מי לסמוך?

מילות מפתח:

חברות, נאמנות, פשע, פרנסה, גיל התבגרות, שכונה, לחץ חברתי, זוגיות, לקיחת אחריות ובחירות בחיים.

נושאים מרכזיים:

- עולם העבודה של בני נוער.
- יחסים בין חברים.
- הצגת עצמנו בחיי היום יום.

שאלות לדיון:

- מהו מחיר המריבות בין חברים ועל מה רבים?
- מה הנאמנות שלי לעצמי ועל הנאמנות שלי לאחרים.
- במה בני נוער יכולים לעבוד כדי להרוויח כסף? האם כל דרך להתפרנס היא

- ראויה? האם הרצון העז להרוויח כסף עשוי לעתים לגרור למצבי סיכון?
- כמה אפשר "להגזים" כדי לצאת עם בחור/בחורה? מדוע לדעתכם ישנו צורך עז להרשים את הבחורה, הגורר לשקרים והעמדת פנים? האם אתם מכירים עוד סיטואציות בחיים אשר עשויות להוביל לכך?
- מהם הקודים החברתיים כאן – בשכונה / בבית הספר שלכם? האם הם מקובלים עליכם? מי יוצר אותם?

הצעה לפעילות:

לדון בעולם העבודה של בני נוער: איך מחפשים עבודה, אילו קשרים יש לנו שיכולים לעזור למצוא עבודה, אילו עבודות בכלל יש היום לבני נוער ומה הקשר בין עבודה היום לקריירה בעתיד.

קודים חברתיים – משחקי אגו וכבוד. ה"אני האמיתי שלי" ו"האני המזויף".

גוונים

(היחידה לקידום נוער ומרכז הפוך על הפוך, עכו)

תקציר

מורן מנסה לארגן מסיבת פיוס לאחיו במספרה בה הוא עובד. במהלך ההכנות למסיבה הוא מגלה שהבנות, שהוא תמיד חופף להן את הראש, צובע להן את השיער ופותר להן את כל הבעיות, מתקשות להשתחרר מהמצוקות שלהן ולעזור לו להפתיע את אחיו.

מילות מפתח:

חברות, אחים, אחיות, כעסים ותסכולים.

נושאים מרכזיים:

- יחסי אחים/אחיות.
- יחסים חברתיים.
- פריקת כעסים ותסכולים.

שאלות לדיון:

- מה דעתכם על אופן ההתייחסות של מורן אל אחיו?
- איפה ועם מי אתם פורקים כעסים/תסכולים?
- מה קורה כשקשר משמעותי לכם משתנה או נהרס? האם אתם פאסיביים או פועלים לשינוי המצב?

הצעה לפעילות:

לדון על יחסים בין בני נוער: איך אנחנו מתקשרים בקבוצה, כיצד פורקים תסכולים ואיך מתמודדים עם בעיות. ניתן להעלות מצבי תסכול חברתיים ולבקש מהמשתתפים להגיב למצבים בצורות שונות.

בצעדים קטנים

(מועדון איבצן, קריית גת)

תקציר:

האם ניתן להגשים חלומות? האם ענת תוכל לממש את הרצון שלה להצליח בריקוד, יחד עם כל החברים, גם כשהיא צריכה לעזור בבית ולהחליף את אמה בעבודה?

מילות מפתח:

גיל התבגרות, חברות, שונות תרבותית, יוצאי אתיופיה, מצב כלכלי קשה, יחסים במשפחה.

נושאים מרכזיים:

- מצבם של בני נוער יוצאי אתיופיה בישראל.
- תפקיד המתבגרים בסיוע למשפחה במצבי משבר.
- חלומות של מתבגרים.
- יחסים בין חברים/חברות.

שאלות לדיון:

- למה חשוב כל כך לענת להצליח?
- איך אפשר לאזן בין מטלות משפחתיות לצרכים חברתיים?
- למה קשה לנערים ולנערות בסרט להאמין שהם יכולים להצליח?
- מתי אנחנו (באשר אנו) חשים שאיננו יכולים להצליח? מה מערער את הביטחון העצמי שלנו? למה אנו זקוקים כדי לחוש בטוחים ומוערכים?

▪ איך ניתן לסייע לקליטת מתבגרים עולים בחברה הישראלית?

הצעה לפעילות:

לחשוף את המשתתפים בקבוצה למאפיינים תרבותיים של יוצאי אתיופיה כגון: ריקודים אתיופיים או מוזיקה מאתיופיה.
השתייכות – בכיתה שלי, בבית הספר, במשפחה שלי, בחברה שלי ... אילו מאפיינים חיוניים לתחושת ההשתייכות של כל אדם באשר הוא? מה אנו יכולים לעשות למען האחר כדי לתת לו תחושה של השתייכות? מה קורה לי כאשר איני מרגיש שייך?

קומדיה בשחור לבן

(מרכז הפוך על הפוך, קריית גת)

תקציר:

בכיתה שכולה חברים ממוצא אתיופני, נלמד איך להסתדר בחברה הישראלית במספר שיעורים. המציאות היא, כמובן, לא פשוטה ולא רק בשחור לבן. דרך אוסף מערכונים בסגנון "קצרים" והרבה צחוקים, נבין עד כמה לא מצחיק לבני העלייה האתיופית להשתלב בחברה הישראלית.

מילות מפתח:

דעות קדומות, סטריאוטיפים, גזענות, קבלת האחר.

נושאים מרכזיים:

- הסכנות שבחשיבה "סטריאוטיפית".
- שימוש בהומור במצבי כאב ותסכול.
- "איום השונות", הקושי לקבל את השונה ממני.

שאלות לדיון:

- מדוע עולים מאתיופיה צריכים להתנהג כמו צברים?
- מה בין נישואי תערובת להשתלבות חברתית?
- מה ההבדל בין לקרא לאדם "כושי" לבין לקרא לו "שחור"?
- איך אתם מתייחסים לאנשים זרים ולא מוכרים?
- מתי אתם חשים כי שופטים אתכם, מזלזלים בכם, או מביטים בכם באופן

סטריאוטיפי?

- איך אתם מגיבים למצבים מעין אלו?
- מה ניתן לעשות כדי למנוע התבוננות מרוחקת ומנוכרת?

הצעה לפעילות:

תרגיל "סטריאוטיפים" – לבקש מהמשתתפים להעלות אסוציאציות לגבי מספר מושגים, ואחד מהמשתתפים צריך לנחש מהו המושג. בעזרת המשחק אפשר לדון במושג "תפיסה סטריאוטיפית" – הסכנות שבחשיבה זו והצורך ללמוד להכיר את האחר החי בתוכנו.

נוק אאוט

(היחידה לקידום נוער, שדרות)

תקציר:

סלביק חולם להיות מתאגרף, אך נאלץ לעבוד כדי לפרנס את משפחתו. הוא מצטרף למועדון אגרוף וכבר מן השבוע הראשון שואף להשתתף בתחרות. סוחר סמים הנמצא במועדון מציע לו כדורים שיסייעו לו לנצח. בעזרת הכדורים הוא מנצח בשלב הראשון, אך מסתבך עם סוחרי הסמים הדורשים ממנו כסף עבור הכדורים שקיבל.

סלביק מתאמן בלי הרף. במחצית הראשונה של התחרות החשובה הוא מובס. חברה שלו למועדון מציעה לו "כדור" שיסייע לו. הוא נוטל את הכדור ומנצח בתחרות. בשיחה עם החברה לאחר הניצחון, מתברר שהכדור שנתנה לו היה אקמול, כלומר הוא יכול לנצח בכוחות עצמו ולא בזכות הסמים.

מילות מפתח:

שימוש בסמים, חברות, גיל התבגרות, קשיי קליטה, הרצון להצליח.

נושאים לדיון:

- האמונה בעצמי וביכולתי.
- חשיבותה של חברות.
- אפשר גם בלי סמים.
- לקיחת אחריות על החיים שלנו.
- קבלת החלטות ובחירה אישית.

שאלות לדיון:

- איך מתרחקים מחברים שמסכנים אותנו?
- מדוע לעיתים ישנה נטייה להתחבר לאנשים שאנו יודעים כי הם עלולים לסבך אותנו? על איזה צורך עונה התחברות לדמויות מסוג זה ואחרות? (מרידה, תחושת כוח, השתייכות וכן הלאה)
- אילו ספורטאים אתם מכירים שהשתמשו בסמים ומה קרה להם?
- איך סלביק ניצח למרות שהכדור שלקח היה סתמי?
- מה תפקידם של חברים במניעת שימוש בסמים?

הצעה לפעילות:

חשבו על דוגמאות של החלטות ללקיחת אחריות על החיים שלכם ועל דוגמאות שבהן ישבתם וחיכיתם שהפתרון יגיע.
"רגע בחיים שלי" – בעיה שנתקלתי בה, קונפליקט, קושי ואופן ההתמודדות שבחרתי, על הרווח וההפסד.

התעוררות

(היחידה לקידום נוער, כרמיאל)

תקציר:

הסרט עוסק ביום בחייה של שלי. היא מתעוררת לאחר לילה עמום והזוי, אותו היא מצליחה לשחזר בהדרגה. את ההכרה שחברה נהרג בליל הזיות סמים היא מגלה בפתאומיות, ורצה לחפש את המנה הבאה. החיפוש אחרי הסם, כאקט של בריחה מעצמה ומהחיים, מוביל אותה ברגע של התפרקות מוחלטת לבקש עזרה. אחיה, עמו היחסים נראו מעורערים בתחילה, נחלץ לעזרתה. הקרבה ביניהם והיד המושטת לעזרה ממשפחה מוכיחות כי לשלי יש סיכוי אמיתי לבחור בחיים ולנצח.

מילות מפתח:

שימוש בסמים, חברות, משפחה, בקשת עזרה.

נושאים לדיון:

- סיכונים של שימוש בסמים.
- למי ניתן לפנות במצבי מצוקה.
- תפקידו של המערך המשפחתי במצבי מצוקה.
- היסחפות אחרי הזרם.

שאלות לדיון:

- האם אתם מכירים מישהו או מישהי כמו "שלי"?
- מדוע לדעתכם אנשים נמשכים לשימוש בסמים?

- מה הם מרוויחים ומה הם מפסידים?
- אם הייתם במצבה של שלי, למי אתם הייתם פונים לעזרה?
- מה הקשר בין שימוש בסמים לתאונות דרכים?
- מה אנחנו יכולים לעשות כדי לעצור או למנוע מצבים כאלה?
- האם אתם מאמינים ששלי תיגמל מהסמים?
- האם אתם מכירים סיטואציות אחרות מהחיים שבהן ביקשתם לתת עזרה או הייתם זקוקים לה?

הצעה

חשבו על סוף אחר לסרט.
פיתוח דיאלוגים בין דמות מסייעת לדמות המסרבת לקבלת העזרה / או ממאנת להכיר בבעיה - וחיפוש אחר פתרון למצב.

שלום שבת שלום

(היחידה לקידום נוער, אלון שבות)

תקציר:

אברהם וחבריו מתגוררים ביישוב דתי בגוש עציון ונקרעים בין אילוצי החיים הדתיים ביישוב לבין הרצון לנהל אורח חיים הדומה לזה של צעירים חילוניים בני גילם. האם יוכלו למצוא דרך לבלות גם הם את ליל השבת במסיבה?

מילות מפתח:

גיל התבגרות, בילוי ופנאי, קבלת החלטות, מסורת מול מודרניות.

נושאים:

- חיי הנוער בשטחי יהודה ושומרון.
- מסורת מול חילוניות.
- אמת או הכחשה במפגש עם הסביבה הקרובה (משפחה, חברים).

שאלות לדיון:

- מדוע הפתרון לצאת מהיישוב ולעבור לעיר אחרת קשה לבני הנוער?
- מה דעתכם על הפתרון שהם מצאו?
- אילו קונפליקטים קיימים בחייכם? אילו מצבים גורמים לכם להתלבטויות וחיפוש אחר פתרון הולם?

הצעה לדיון:

מתי אנחנו לוקחים אחריות ואיך? כל משתתף מתבקש לבחור סיטואציה מהחיים שלו, בה הוא היה צריך לקחת אחריות ולקבל החלטה, ולהציג שתיים או שלוש סיטואציות. כדאי לחבר את הסיפורים האישיים של המשתתפים לתכנים.

סוכר

(היחידה לקידום נוער, נתניה)

תקציר:

לא קל להיות מתנדב בשיטור הקהילתי. בלילה רודפים אחרי ונדליסטים ברחובות, בבוקר מתמודדים עם חברים שלא יודעים איך להתייחס אליך – כאל חבר או כאל "שטינקר". בנוסף לכך, כאשר נעלם סכום כסף מביתו של זקן ושניים מחברי הקבוצה נחשדים בגנבה, עולים חשדות לא נעימים שמסבכים את העניין אפילו יותר, ומביאים למתיחות על רקע עדתי בקבוצה.

מילות מפתח:

גיל התבגרות, חברות, תרבות עבריינית, התנדבות, לחץ חברתי, קבלת החלטות, סטריאוטיפים.

נושאים:

- התנדבות של בני נוער במשטרה.
- דעות קדומות על יוצאי אתיופיה.
- לחץ חברתי והתמודדות.

שאלות לדיון:

- איך מתמודדים עם הקונפליקט של התנדבות למשטרה בלי להיות "שטינקר"?
- למה חשדו בגנבה בנערים העולים מאתיופיה?
- האם האשימו אתכם פעם בדבר על לא עוול בכפכם? איך התמודדתם עם

המצב?

▪ האם אתם מתנדבים או מעורבים בפעילות קהילתית?

הצעה לדיון:

לתכנן יום של פעילות התנדבותית משותפת לכל הקבוצה.